

Orkestar sačinjavaju grupa duhača i 30 gudača uz 6-glasni zbor. Dirigent je Salo Schiffrin, Brazilac po narodnosti a živi u SAD.

Prema riječima organizatora planirano je još 25 izvedbi, između ostaloga u Torontu, Caracasu, Sao Paulo, Buenos Airesu i Vatikanu.

Cijena projekta iznosi otprilike oko 600.000 njemačkih maraka.

Rade STANKIĆ

† **TITO GOBBI** — (Bassano del Grappa, 24. listopada 1913. — Roma, 5. ožujka 1984. godine), talijanski pjevač, bariton svjetske reputacije, učio je pjevanje kod Julija Grimia u Rimu a istovremeno pohađao pravni fakultet u Padovi. Godine 1936. dobio je prvu nagradu na međunarodnom natjecanju u Beču i stipendij pjevanja na Scali (Milano). Prvi put je ozbiljno debitirao u ulozi Germonta (*Traviata*) u Teatro Adriano u Rimu 1938. godine. U manjim ulogama nastupao je od 1937—1942. godine.

Međunarodnu karijeru započeo je 3. studenog 1942. kao protagonist u *WOZZEKU* (Berg), koji se tada prvi put davao u Italiji pod ravnanjem T. Serafina. Wozzeka je pjevao još dva puta: u San Carlo (1949), dirigirao Böhm, i u Scali (1952) pod ravnanjem Mitropoulosa. Poslije Drugog svjetskog rata Gobbi započinje karijeru velikog pjevača-baritona koji je najviše tražen u velikim opernim kućama: u Londonu, Parizu, Buenos Airesu, Milanu, Rimu, Münchenu, Beču, Barceloni, Lisabonu, Chicagu, San Franciscu, Rio de Janeiro i drugdje. Kao operni pjevač izvanrednih glumačkih i glasovnih sposobnosti, ostvario je preko stotinu uloga. Među opernim kreacijama posebno se ističu: Rigoletto, Macbeth, Simone Boccanegra, Posa, Jago, Falstaff, Scarpia, Figaro i drugi. Član njujorškog Metropolitan postao je 1956. godine.

Bio je redoviti gost glazbenih festivala u Salzburgu, Veroni, Firenci... Posjedovao je široku naobrazbu i glazbenu profinjenost te je znao i mogao savršeno baratati svojim snažnim i sonornim glasom.

Snimio je mnogo gramofonskih ploča i dvadeset i šest glazbenih filmova.

A. M.

† **PIERRE COCHEREAU** — (Saint-Maudé, 9. srpnja 1924 — Lion, 5. ožujka 1984. godine), francuski skladatelj i majstor na orguljama rodio se 9. srpnja 1924. godine u Saint-Maudé (Valde-Marne). Glazbene nauke učio je i diplomirao na konzervatoriju u Parizu: orgulje kod Marie-Louise Girod i kod Marcela Dupréa, glasovir kod Marguerite Long a kompoziciju sa Tonyjem Aubin. Po završetku nauka imenovan je orguljašem u crkvi St. Roch u Parizu (1942—1955) a zatim u siječnju 1955. godine u Notre Dame, gdje je svake nedjelje svirao na svome omiljenom instrumentu. Nesvakidašnji glazbeni talent, neumorna ustrajnost, zapanjujuća virtuoznost i izvanredna nadarenost improvizacije privukli bi svake nedjelje mnoštvo ljudi da ga slušaju kako divno svira za vrijeme mise; bili su očarani njegovom istinskom umjetnošću na orguljama. Obišao je čitav svijet na koncertnim turnejama. Glazbene vrpce što ih je snimao na svome najdražem instrumentu — na orguljama u Notre-Dame de Paris — pronijele su mu slavu posvuda. Ubrajaju ga među najveće orguljaše svoga vremena.

Godine 1962. imenovan je direktorom konzervatorija u Mansu a zatim 1966. u Nici. Izabran je i za člana Visokog savjeta za glazbu u Francuskoj. Bio je prvi direktor Drugog nacionalnog konzervatorija za visoku glazbu u Lionu, gdje je i umro 5. ožujka 1984. godine.

Skladao je simfoniju i dva koncerta za orgulje, koncert za glasovir i orkestar te nekoliko skladbi komornog značaja. U skladanju je bio sljedbenik post-romantične tradicije.

A. M.

1985: EVROPSKA GODINA GLAZBE

Godina 1985. proglašena je Evropskom godinom glazbe, prigodom (tristo) obljetnice Bacha, Händela i Domenica Scarlattija. Sveta Stolica je za ovu prigodu imenovala svoj MEĐUNARODNI KOMITET stručnjaka, koji je programirao slijedeće proslave u 1985. godini:

1) Međunarodni kongres GREGORIJANSKOG PJEVANJA — Subiaco (Roma): 25—28. travnja. Organizaciju preuzima AISC (Associazione Italiana Santa Cecilia).

2) Međunarodni kongres PUERI CANTORES — Paris. Organizacija kongresa je povjerena Strasburgu.

3) Međunarodni kongres PJEVAČKIH ZBOROVA — Roma 26—29. rujna. Organizaciju je preuzeo AISC. Bit će pozvani pjevački zborovi iz Italije i Evrope (20). Kongres će završiti 29. rujna na Trgu svetog Petra svečanom svetom Misom Svetog Oca Pape kod koje će pjevati svi pjevački zborovi.

4) Međunarodni kongres SVETE GLAZBE — Roma 19—22. studenog. Organizacija ovoga kongresa povjerena je CIMS-u (CONSOCIATIO INTERNATIONALIS MUSICAE SACRAE) kojemu predsjedava msgr. Johannes Overath.

MEĐUNARODNI KONGRES GREGORIJANSKOG PJEVANJA

U okviru svečanosti za Evropsku godinu glazbe, što ih je pokrenuo komitet Svete Stolice, u benediktinskoj opatiji Subiaco (Roma) održat će se međunarodni kongres gregorijanskog pjevanja. Kongres će u četvrtak 25. travnja poslije podne svečano otvoriti biskup-opat Subiaca msgr. Stanislao Andreotti a završiti u nedjelju 28. travnja, počašćen prisutnošću Svetog Oca Pape.

Na kongres su pozvani svi koji su diplomirali i bave se gregorijanskim pjevanjem. Predavanja će držati talijanski i inozemni stručnjaci. Direktor gregorijanskog pjevanja u opatiji Solesmes, Jean Claire, izložit će načela o melodijsko-ritmičkoj rekonstrukciji gregorijanskog pjevanja; svećenik iz Pariza Jean-Yves Hameline podsjetit će na glavne povijesne momente iz gregorijanskog pjevanja; prof. Umberto Franca iz Rima analizirat će estetske i modalne aspekte gregorijanskog pjevanja; profesorica Marie-Claire Billecoq prikazat će najnovija otkrića gregorijanske semiologije i interpretacije. Predavanja teoretskog i povijesnog značenja bit će popraćena praktičnim interpretacijama. Msgr. Luciano Migliavacca iz Milana govorit će o modalnoj harmonizaciji napjeva; msgr. Marcel Noirot sa PIMS-a iz Rima osvijetlit će duhovnost gregorijanskog pjevanja; prof. Natale Ghiglione iz Milana produbit će estetske osnove skladbi gregorijanskih napjeva i Pellegrino Ermetti pokazat će kako se dirigira gregorijansko pjevanje.

Međunarodnom kongresu gregorijanskog pjevanja u Subijaku predsjedat će i održati uvodno predavanje George B. Hume, prefekt Kongregacije za božansku kult.

Svi koji žele prisustvovati kongresu mogu se obratiti direktno na: S. E. Mons. Stanislao Andreotti, Abate-Vescovo, Abbazia Santa Scolastica, 00028 (Roma) SUBIACO (Italia); telefon 0774/85525.

PARIZ GRAD LIJEPIH CRKAVA I LIJEPOG PJEVANJA

Čitajući u mojoj ranoj mladosti djelo »Zvonar crkve Notre Drame« Victor Hugoa rodi se u meni već tada želja da vidim to velebno zdanje i taj čuveni grad Pariz. Želja je tinjala u meni, a jednim nutarnjim pogledom znala sam tražiti pojedina mjesta koja je spomenuti romansijer opisivao. Pa ako se uzme da je život volja, moji dani pa i godine prolazili su upravo tako. Želje su postale stvarnost u trenutku kad se avion spustio na aerodrom Orly.

Taj ogromni grad s mnoštvom mostova i spomenika kulture žarište je umjetničke i intelektualne aktivnosti cijelog svijeta. Ukrašen lijepim trgovima, avenijama, zgradama, čuvenim muzejima itd. spada u najljepše metropole.

Njegov začetak nalazimo u skupini koliba na močvarnom otoku usred rijeke Seine a stare su više od dvije tisuće godina. Sam Julije Cezar u svojim ratnim memoarima »De bello gallico« opisuje ratovanje svog vojskovođe Labienusa sa galskim plemenom koje naseljavaše Luteciju, današnji otok Cité. Još u galsko-rimsko doba Lutecija je bila spojena mostovima s obalama Seine. Pristup mostovima branile su drvene visoke kule, a cijelo naselje bilo je opasano ogradom.

Naselje se širilo i Lutencija ubrzo izida iz svog okvira na obale rijeke. U petom stoljeću naiđe Atila sa svojim hordama a prema legendi grad spasi od rušenja mlada djevojka imenom Genoveva. Nju kasnije proglašise zaštitnicom grada.

U istom stoljeću dolazi pod vlast Franaka i tada postaje prijestolnica franačkog kraljevstva. U devetom stoljeću počinju invazije Normana koji se spuštaju dolinom Seine i tada je Pariz nekoliko puta opustošen. Kasnije neki vjerski redovi počinju naseljavati barušine na desnoj obali rijeke. Osnivaju samostane oko kojih se stvaraju mala naselja. U doba Luja VII. počinje izgradnja nove katedrale Notre Dame na otoku Citéu. Taj se dio kasnije razvija u poslovno trgovačku četvrt, dok je na lijevoj obali crkveno-školska četvrt (Latinska četvrt), a sam otok Cité je sjedište civilne i duhovne vlasti.

Kako se grad brzo širi dolazi do pomicanja gradskih zidina. Treće zidine iz XIV. st. naslanjale su se na jako utvrđenje sa osam kula Bastille a na zapadu na zamak Louvre.

Kasnija ratovanja, unutrašnji sukobi feudalaca i vjerski ratovi ispunjavali su povijest Pariza. Ali u XVI. st. doživljava on napredak i procvat umjetnosti i književnosti. U XVII. st. uvode se javna transportna sredstva i osvjetljenje ulica, 1900. god. puštena je u saobraćaj prva linija današnjeg metra.

Koljevka Pariza otok Cité danas je izmijenio svoj prvobitni izgled. Stare zgrade su porušene i prosječne su nove široke ulice s trgovima. Na taj način je nastao prostran trg ispred katedrale Notre Dame na kojem sam zastala.

Nedjelja je, jedanaest sati. Za trideset minuta počinje sv. misa kojoj namjeravam prisustvovati. Tih trideset minuta koristim razgledajući izvana grandioznu zgradu katedrale. Njeno zidanje počelo je 1163. g. a gradnja i ukrašavanje je završeno 1250. g. ma da su i iza toga vršene još dopune i preuređenja. Polovicom XIX. st. restaurirana je ova skladna građevina kada je podignut šiljat toranj poput strijele, visok 90 metara.

Ova je crkva remek-djelo gotske arhitekture. Glavnu fasadu krasi u prizemlju tri portala od kojih je jedan nazvan »Portal djevice«, srednji »Strašnog suda« i treći »Portal sv. Ane«. Iznad portala je galerija kraljeva iz Starog zavjeta. Za svaku ovu statuju je oko tražilo vremena kojeg nisam imala. Iznad toga je rozeta (vitraž s prečnikom od oko 13 m). Ova kao i ostale rozete na crkvi su izuzetne ljepote a datiraju iz XIII. stoljeća. S obje strane rozete su po dva prozora između kojih su znamenite statue Adama (sjeverno) i Eve (južno). Strane katedrale imaju vanjske potporne

lukove, a fasada okrenuta rijeci Seini je također lijepa.

Udoh u crkvu. Jedva se snadoh u prostoru od 5.500 m². Snažnim stupovima je podijeljena u pet lađa. Ima tribine te ukupno može primiti 9.000 osoba.

Misa je započela. Teško se sabirem, jer moju pažnju privlači čipkasta i lepršava unutrašnja izrada tipična gotskom stilu, a visoko s kora dopiru zvuci orgulja i čudesan ženski glas u riječima Aleluja. Uistinu me se doimalo kao da dopire s neba. Stadoh u kut katedrale, zaklopih oči, a duh mi se vinu iznad mnoštva glava poredanih u redove, k stolu Gospodnjem. Trenuci kad se čovjek oslobađa sebe.

Prije završetka mise požurih izaći da me rijeka ljudi ne zahvati. Moje oči klize po detaljima kojih je mnoštvo a vrijedni bi bili spomena.

Na otoku Citéu svratila sam u još jednu crkvu koja je građena u XIII. st. da bi se u njoj čuvali »trnov vijenac« i komad »pravog križa«. To su zapravo dvije kapele od kojih je donja bila za dvorsku posluhu a gornja za kraljevu porodicu. Glavni čar ove građevine je filigranska izrada od kamena ukrašena bezbrojnim vitražima visokim po petnaest metara. Velike su umjetničke vrijednosti a prikazuju razne scene. Vitki stupovi podupiru svodove, a ujedno daju i ljepotu unutrašnjosti.

Jedno veće uputih se u šetnju strmom ulicom na brežuljak visok oko 130 m. To je dio Pariza u kome se na dosta skućenom prostoru susreće boemski život, bućni lokali, tišina groblja, luksuz i bijeda, a zove se Montmartre. Prolazim mimo dvije vjetrenjače i pitam se kakvo im je danas značenje. Jedna je osvijetljena s bezbroj crvenih žaruljica što označava noćni lokal. Stigoh na brijeg na čijem se samom vrhu nalazi bazilika Du Sacre Coeur. Osvijetljena reflektorima tako da se njenoj ljepoti može čovjek diviti i danju i noću. Izgrađena je na prijelazu iz devetnaestog u dvadeseto stoljeće u romansko-bizantskom stilu. Glavna kupola je prelijepa svojim oblikom i izradom. Toranj malo viši od kupole ima zvono teško 18 tona. Uspeh se prvim stepeništem do platoa a potom drugim do ulaza u crkvu. Za nekoliko trenutaka će 22 sata. Crkva je puna dijelom stranaca koji je razgledaju, dijelom pobožnog puka koji klečeći pjeva slaveći Presveto Srce Isusovo. Pokaznica se spušta u 22 sata i sprema do jutarnjih sati. Preko cijelog dana je izložena, a crkva otvorena da se vjernici mogu doći pokloniti i pomoliti. Iznad glavnog oltara je velika freska koja zalazi i u kupolu a prikazuje Isusa sa srcem. Unutrašnjost crkve je raskošno ukrašena lijepim mozaicima.

Odmah uz ovu baziliku je crkva Saint Pierre koja je po starosti treća u Parizu. Iz XII. st. je a u nju su ugrađena četiri mramorna stupa iz starog rimskog hrama koji je tu nekad bio. Prošetah trgov Place du Tertre, na kome je bućno kao u podne. Slikari uz svoje stalke šutke nude slike, podalje prodavačica đurđica pjeva skrećući pažnju na svoj zvonki glas i košaru cvijeca što ga nudi itd. Kreće se mnoštvo ljudi koje još ne misli na spavanje i noćni mir koji je davno nekad u selu Montmartru vladao u to doba.

Lijepo sunčano popodne povuklo me u šetnju na brdašce na kome muze stanuju. Istina brdašca više nema jer je nivelirano u XIX. st. ali je toj četvrti ostalo i dalje ime Montparnasse. Tu su mnoge kavanice u kojima su se sastajali mladi pjesnici, glumci, kipari, slikari. Tu se veselilo, recitiralo, glumilo i malo trošilo. Spazih jednu impozantnu građevinu klasičnog stila. Nađoh je u planu s oznakom Saint Sulpice. To je crkva izgrađena na mjestu gdje je bila manja crkva iz XII. st. Glavna fasada joj je ukrašena dorskim i joniskim stupovima, dvjema kulama nejednake visine. Unutrašnjost joj je također u klasičnom stilu. Pogled mi privukoše dvije lijepe škropionice koje su poklon Mletačke republike. U sjevernom dijelu lađe nalazi se mala piramida koja označava točku preko koje prelazi podnevak.

Nedaleko od ove crkve je najstarija crkva u Parizu Saint Germain des Prés iz VI. st. U njoj je sahranjen poljski kralj Jan Kazimir V. koji se odrekao prijestolja i postao redovnik sen-žermenske opatije. U roman-skom je stilu.

Odmorih se malo pred jednom kavanicom uz specijalitet parišku palačinku. Sjetih se pisca Honoré de Balzaca koji je tu stanovao i čiji spomenik krasi ovu četvrt.

Preko puta Palais du Louvrea je crkva Saint Germain L'Auxerrois sa čijeg tornja je dat znak za pokolj u Bartolomejskoj noći. Nešto dalje je crkva najljepša iza katedrale u Parizu, Saint Eustache, koja ima glazbenu tradiciju. U njoj je prvi put izveden *Te Deum* od Berlioz, *Granska misa* od Liszta itd. I danas ova lijepu crkvu posjećuju ljubitelji dobre glazbe u određene dane godine. Ovu tradiciju treba zahvaliti odličnim orguljama koje imaju 7.000 svirala. Opći plan crkve je sličan kao i kod katedrale. Osobito je lijep kip Bogorodice od kipara Pigalle-a.

Poželjeh čuti te orgulje. Jedno jutro poranila sam, te se već u sedam sati nađoh u klupi crkve. Vjernika je malo, ali su zato obadva reda klupa do polovine bila puna studenata teologije. Gozbu stola Gospodnjega uzveličao je taj veliki zbor mladih ljudi koralnim napjevima nenadmašive ljepote. Kako li su se meko stapali ti glasovi u svom pianu i crescendo! Izvadih moj notesić da bar nešto teksta zabilježim. Jedan mi napjev bi blizak pa sam ga neprekidno pjevušila idući ulicom. Stigavši u stan zapisah ga po pamćenju.

Raspitujući se kasnije udoh u trag tom napjevu i tekstu. Tekst pjesme napisao je franački teolog Maurus M. Hrabanus koji je živio u drugoj polovici VIII. a u prvoj polovici IX stoljeća. Bio je praeceptor Germaniae (učitelj instruktor), napisao je veći broj pjesama među kojima i ovu. Napjev je koralni a potiče iz X. stoljeća:

O dođi, Stvorče, Duše svet

Pjesma ima sedam strofa od kojih zadnja glasi:

*Sva slava Ocu vječnomu
i uskrslom Sinu mu,
Sa tješiteljem presvetim,
nek bude sad i uvijek. Amen.*

Izašla sam iz crkve ushićena pjevanjem, ali te čuvene orgulje nisam čula.

Osim ovih nekoliko najstarijih i najljepših bogomolja u Parizu bi se moglo još vidjeti njih na desetke. Svaka od njih nosi neku izuzetnost i zanimljivost. Nije čudo, jer Parižani vole svoj grad, a ta se ljubav očituje kroz velike ideje mnogih arhitekata, kipara i slikara. Ta je ljubav izražena ne samo na crkvama nego i na mnogim drugim zdanjima kojim ova metropola obiluje.

Zdenka MILETIĆ

Prva uplata u fond »Sv. Cecilije«!

S. Lucijana Bobaš iz Guče Gore uplatila je za fond »Sv. Cecilije« za 1983. 1.000 din i za 1984. 1.000 din. Hvala!

Stara poslovice kaže: Riječi pokreću a primjeri povlače za sobom.

PRIKAZI

SPOMENICI GLAGOLJAŠKOG PJEVANJA I.

— Glagoljaško pjevanje u Poljicama kod Splita, JAZU, Zagreb, 1983.

Iako je prošlo više od 16 mjeseci od pojave knjige ovog naslova, do sada (listopad 1984.) nisam nigdje susreo o njoj opširan i stručniji osvrt. Rad ovakvog značenja i obujma, osim novinskih informacija, a takvih je bilo više, trebao je izazvati reakcije naših (i stranih) muzikologa, etnomuzikologa, folklorista, lingvisti, teologa liturgičara i znanstvenika drugih specijalizacija. Od izdanja je prošlo toliko vremena da su se već trebali pokazati i prvi praktični plodovi, iako knjiga (zbornik, rad) ima prvenstveno znanstveno-teoretsku namjenu. Skladatelj Boris Papandopulo za svoju *Poljičku misu*, prema riječima idejnog inicijatora te mise don Špira Vukovića, koristio je materijal iz zbornika, a i sam je u jesen 1983. posjetio neke poljičke župe i slušao pjevanje po crkvama. (O tome sam pisao na drugom mjestu).

Prvi svezak iz upravo monumentalnog projekta *Spomenici glagoljaškog pjevanja*, Razreda za muzičku umjetnost JAZU (urednik — član suradnik Jerko Bezić) i Muzikološkog zavoda Muzičke akademije u Zagrebu (i nekih drugih institucija), uz sufinanciranje Republičke samoupravne zajednice u oblasti kulture SRH, naslovljen je *Glagoljaško pjevanje u Poljicama kod Splita*. Sve je to snimio, transkribirao i analizirao Stjepan Stepanov. (Doduše, nekoliko skladbi snimio je, transkribirao i analizirao Jerko Bezić.) Neka mi bude dopušteno primijetiti i da uz smrt Stepanovu nisam naišao na odgovarajući nekrolog. Stepanov je, naime, u međuvremenu 1984. umro. Na 300 stranica velikog enciklopedijskog formata, na tvrdom papiru, nalazi se ovako raspoređen sadržaj: *Uz prvi svezak Spomenika glagoljaškog pjevanja* (J. Bezić), *Uvod* (S. Stepanov), *Napjevi (notna građa)*, *Analize i napomene, Nizovi upotrebljenih tonova, Redoslijed izlaganja napjeva, Tekstovi napjeva, Popis pjevača, Oblici napjeva (prema oblicima teksta) i njihova zastupljenost, Popis građe prema pojedinim lokalitetima, Zusammenfassung i Einleitung*. Jedino tako je i trebalo biti sve uređeno i predstavljeno javnosti. Razumljivo je da najveći i najvažniji dio knjige obuhvaća notna građa transkribiranih napjeva i uz nju analiza iste. Ništa manje nije vrijedan Bezićev *Uz prvi svezak*... zajedno sa Stepanovljevim *Uvodom*. To je zapravo jedna studija, ili, to su dvije kraće studije o povijesti glagoljaškog pjevanja i povijesti sistematskog proučavanja glagoljaškog pjevanja kod nas.

Bezić u svojem uvodnom radu govori o notnim zapisima glagoljaškog pjevanja do Drugog svjetskog rata, o snimanju tog pjevanja na magnetofonske vrpce, o transkribiranju magnetofonskih snimaka, o mogućnosti dugoročnog i sustavnog objavljivanja transkripcija napjeva, o nazivu »glagoljaško pjevanje« te konačno o rasporedu i redoslijedu izlaganja građe u ovom svesku.

Držim da nema smisla prepričavati sadržaj Bezićeva uvoda (ili čitave knjige) i iznositi sve njegove pozitivnosti, jer tko pozna Bezićevu stručnost i svu pedantnost svakog njegovog rada, taj može pretpostaviti da se sve to očituje i u ovom radu. Ja bih tek spomenuo po gdje koju poteškoću ili zanimljivost na koju sam naišao kroz čitav prvi svezak, koja je po-